

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

УДК 343.98 (477)

DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2025.1.16>

Влада Олександрівна ГУСЕВА,
доктор юридичних наук, професор,
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

Ангеліна Олександрівна САЛЬНІКОВА
(Національний науковий центр «Інститут судових
експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України, м. Харків)

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ЕКСПЕРТИЗИ У ДОКАЗУВАННІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

У статті обґрунтовано, що домашнє насильство може слугувати тригером для вчинення більш тяжких кримінальних правопорушень. Окрім безпосередньої кваліфікації за ст. 126-1 Кримінального кодексу України, воно нерідко передує вчиненню злочинів, пов'язаних із фізичним насильством, викраденню людей, умисним вбивствам, доведенню до самогубства, скоєнню сексуальних злочинів і навіть кримінальним правопорушенням проти власності. Відтак у їх доказуванні важливу роль відіграють процесуальні форми використання спеціальних знань, серед яких пріоритетне місце

займають криміналістичні експертизи. На підставі узагальнення теоретичних положень та узагальнення емпіричних даних, з'ясовано, що найбільш поширеними серед них є: експертиза зброї, слідів і обставин її використання, експертиза слідів рук (дактилоскопічна), вибухотехнічна експертиза, експертиза нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів, деякі види біологічних експертиз. Доцільність призначення окреслених видів судових експертиз передусім обґрунтована типом завдань, котрі покладаються на вирішення експерта, особливостями слідчої ситуації і механізмом кримінально-протиправної діяльності. Обґрунтовано, що призначення окреслених видів експертиз має відбуватися своєчасно, адже матеріали та сліди, що направляються на дослідження експертів, можуть піддаватися впливу низки зовнішніх чинників (оточуючого середовища), а отже, відтермінування їх призначення недоцільне. Окреслено перспективи подальших наукових досліджень у контексті наукового розроблення досліджуваної проблематики.

Ключові слова: докази, доказування, кримінальна процесуальна діяльність, висновок спеціаліста, висновок експерта, належна правова процедура, криміналістична експертиза.

Постановка проблеми. Залучення носіїв спеціальних знань до участі в кримінальному провадженні супроводжується низкою дискусійних питань. Існує безліч підходів до їх вирішення, проте деякі аспекти залишаються неврегульованими навіть у межах однієї відомчої структури. Вирішення проблемних питань можливе на підставі розроблення концептуальних основ використання спеціальних знань у кримінальному процесі, які охоплюватимуть й уніфіковані рекомендації, і ті, що можуть застосовуватися з урахуванням конкретних слідчих ситуацій, тактичних завдань, особливостей кожного провадження. Важливим етапом на цьому шляху є створення рекомендацій, що враховуватимуть специфіку кримінальних правопорушень певної категорії. Нашу увагу привертає проблематика розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством.

Аналіз низки наукових доробків засвідчує, що вчені доволі ґрунтовно підійшли до вирішення проблематики криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Деякі аспекти цієї проблематики знаходять висвітлення у роботах Г. Авдеєвої¹, О. Бабкіної зі співавторами², О. Мотляха³, Н. Павлової⁴,

¹ Авдеєва Г. К. Використання спеціальних знань у розслідуванні домашнього насильства в умовах змагального кримінального процесу. *Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству: реалії та перспективи: матеріали круглого столу* (м. Запоріжжя, 31 травня 2019 р.). Запоріжжя: КПУ, 2019. С. 10–14.

² Бабкіна О. П., А. С. Ткачов, Данильченко С. І. Правові та судово-медичні аспекти домашнього насильства в Україні. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020. № 4. Том 5. С. 336–342.

³ Мотлях О. І., Іщенко Т. В. Специфіка призначення судово-психіатричних експертиз у розслідуванні домашнього насильства. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 212–215.

⁴ Павлова Н. В. Роль спеціаліста у проведенні допиту малолітньої особи, постраждалої від насильства. *Криміналістичний вісник*. 2020. Т. 34. № 2. С. 7–16.

І. Савченко зі співавторами¹, Р. Степанюка зі співавторами² та багатьох інших. Водночас недостатнім вбачаємо розроблення проблематики призначення та проведення криміналістичних експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Метою статті є визначення можливостей використання висновків експертів, складених на підставі проведення криміналістичних експертиз у кримінальних провадженнях щодо розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, у процесі доказування та з'ясування проблемних питань, котрі виникають під час їх призначення.

Виклад основного матеріалу. Домашнє насильство – це «діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь»³. Його класифікують за формами, серед яких виокремлюють: психологічне, фізичне, сексуальне й економічне⁴, водночас реалізація кожної з окреслених форм є достатньою підставою про констатацію наявності в діях особи ознак злочину.

Як засвідчує аналіз слідчо-судової практики, домашнє насильство належить до небезпечних соціальних явищ, котре зумовлює настання серйозних правових наслідків і може слугувати тригером для вчинення більш тяжких кримінальних правопорушень. Окрім безпосередньої кваліфікації за ст. 126-1 Кримінального кодексу України, воно нерідко передує вчиненню злочинів, пов'язаних із фізичним насильством, викраденням людей, умисними вбивствами, доведенням до самогубства, скоєнню сексуальних злочинів і навіть кримінальним правопорушенням проти власності. Слідча та судова практика, котра сформувалася під час розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством засвідчує, що агресори, намагаючись завдати жертві додаткових страждань чи помститися, нерідко викрадають дітей, привласнюють майно потерпілої особи чи її документи, зокрема паспорт громадянина України або закордонний паспорт. Такі дії спрямовані

¹ Савченко І. О., Бабич С. Л., Ускіла Р. Деякі питання судової психологічної експертизи потерпілих від домашнього насильства (оглядова стаття). *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2020. Вип. 22. С. 538–554. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.43>.

² Степанюк Р. Л., Гусева В. О., Кікінчук В. В. Проблеми формування та реалізації методики розслідування вбивств, пов'язаних із домашнім насильством. *Право і безпека*. 2023. № 1 (88). С. 157–168.

³ Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 13.03.2025).

⁴ Там само.

на дестабілізацію звичного способу життя жертви, позбавлення її можливості діяти вільно, на власний розсуд. У зв'язку з цим, під час розслідування та в цілях доказування протиправної поведінки винного, важливо провести низку слідчих (розшукових) і процесуальних дій, що нададуть змогу зібрати достатні та належні докази.

Кримінальне процесуальне законодавство передбачає обов'язкові підстави для залучення експерта та спеціаліста на етапі досудового розслідування, оскільки певні питання не можуть бути вирішені сторонами обвинувачення чи захисту самостійно через їхню специфічну професійну спрямованість (компетенцію). Аналіз слідчої та судової практики розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, засвідчує, що одним із найпоширеніших напрямів застосування спеціальних знань є галузі судової медицини, психології та судової психіатрії. Це засвідчує і проведений нами аналітичний огляд наукової літератури, у якій досліджено проблематику використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень досліджуваного нами виду. Водночас небезпідставно зауважимо, що і криміналістичні експертизи, які є однією з основних форм застосування спеціальних знань у кримінальному провадженні, також відіграють вагоме значення у вирішенні тактичних завдань розслідування, котрі перебувають поза межами професійної компетенції сторони обвинувачення та сторони захисту.

Криміналістичні експертизи становлять самостійний клас судових експертиз, серед яких виокремлюють: почеркознавчу; лінгвістичну експертизу мовлення; технічну експертизу документів; експертизу зброї та слідів і обставин її використання; трасологічну (крім досліджень слідів пошкодження одягу, пов'язаних із одночасним спричиненням тілесних ушкоджень, які проводяться в бюро судово-медичної експертизи); фототехнічну, портретну; експертизу голограм; відео-, звукозапису; вибухотехнічну; техногенних вибухів; матеріалів, речовин і виробів (нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; полімерних матеріалів; волокнистих матеріалів; лакофарбових матеріалів і покриттів; скла, кераміки; наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; спиртовмісних сумішей; ґрунтів; металів і сплавів і виробів із них; наявності шкідливих речовин (пестицидів) у навколишньому середовищі; речовин хімічних виробництв та спеціальних хімічних речовин; харчових продуктів; сильнодіючих і отруйних речовин); біологічну¹. Не всі з окреслених видів судових експертиз є поширеними до призначення під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, однак деякі з них є доволі поширеними.

¹ Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (зі змінами та доповненнями) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 13.03.2025).

Так, В. П. Гонтаренко визначив, що під час розслідування домашнього насильства сторона обвинувачення найчастіше призначає такі види експертних досліджень: 1) судово-медичні (38 %); 2) судово-психіатричні (27 %); 3) судово-психологічні (19 %); 4) інші (16 %, з яких – комплексні психолого-психіатричні (7 %), зброї та слідів і обставин її використання (4 %), судово-наркологічні (3 %), трасологічні (2 %), дактилоскопічні (1 %)¹.

Ю. М. Слухаєнко вказує, що під час досудового розслідування представники сторони обвинувачення здебільшого призначають: судово-медичну експертизу (живих осіб, речових доказів); судово-психіатричну експертизу; наркологічну; судово-психологічну експертизу; трасологічну, зокрема, слідів механічних пошкоджень одягу, експертизу відео- та звукозапису, комплексні експертизи (психолого-психіатричну, медико-криміналістичну), на підставі яких вирішують завдання щодо:

- 1) ідентифікації особи (спростувати алібі підозрюваного);
- 2) способу вчинення (форми домашнього насильства);
- 3) наслідків (виду і розміру спричиненої шкоди немайнового характеру);
- 4) підтвердження правильності кваліфікації злочину;
- 5) перевірки зібраних доказів (показань потерпілого і свідків, наприклад);
- 6) здійснення перспективно-прогностичної оцінки успішного завершення досудового розслідування².

Т. В. Іщенко, яка також зосереджувалася на проблемах розслідування саме домашнього насильства дійшла висновку, що найбільш поширеними є: окремі види судово-медичних експертиз, судово-психіатрична експертиза та комплексна судова психолого-психіатрична експертиза³.

К. А. Шаповал наголосила, що під час розслідування умисних вбивств, пов'язаних із домашнім насильством, слідчі, здебільшого призначають: судово-медичну експертизу трупа (100%); судово-психіатричну експертизу (82%); комплексну психолого-психіатричну експертизу підозрюваного (8%); судово-дактилоскопічну експертизу (58,8 %); судово-медичну експертизу підозрюваного (36,4 %); судово-трасологічну (38,8 %); судово-імунологічну експертизу (32,9 %); судову медико-криміналістичну експертизу (31,7 %); судово-криміналістичну експертизу холодної зброї (63,8 %); судово-балістичну експертизу (5,9 %); судово-психологічну експертизу (2,3 %) тощо⁴.

Попри те, що підходи вчених інколи доволі суттєво відрізняються, безспірним є той факт, що криміналістичні експертизи також є доволі

¹ Гонтаренко В. П. Досудове розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством: дис. ... д-ра філософії: 081 Право. Харків, 2024. С. 206–207.

² Слухаєнко Ю. М. Методика розслідування домашнього насильства: дис. ... д-ра філософії: 081 Право. Кропивницький, 2023. 213 с.

³ Іщенко Т. В. Розслідування домашнього насильства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ. 2021. С. 5.

⁴ Шаповал К. А. Методика розслідування вбивств, вчинених у зв'язку з домашнім насильством: дис. ... д-ра філософії: 081 «Право». Харків, 2023. 224 с.

поширеними до призначення. Принаймні це пояснюється тим фактом, що за окремим підходом і імунологічні, і цитологічні дослідження, котрі традиційно визначають як судово-медичні експертизи, також відносять і до різновидів криміналістичних експертиз. Таким чином, не вважатиметься помилковою теза про те, що криміналістичні експертизи мають вагоме значення і під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Тож зосередимося на тих її різновидах, котрі є найбільш поширеними під час їх розслідування.

Експертиза зброї, слідів та обставин її використання призначається у тих слідчих ситуаціях, коли під час розслідування вилучено знаряддя вчинення кримінального правопорушення і ним є предмет, котрий за своїми ознаками подібний до вогнепальної зброї, бойових припасів чи холодної зброї. На вирішення експерта доцільно виносити такі запитання: 1) Чи була досліджувана куля (картеч, шрот) випущена саме з цього екземпляра зброї (наприклад, пістолета чи рушниці)? 2) Чи відстріляні гільзи, надані на експертизу, походять із конкретної зброї, направленої на дослідження? 3) Чи були надані кулі та гільзи випущені з одного й того ж екземпляра зброї? 4) Чи є досліджувана зброя справною? Чи можуть наявні несправності унеможливити здійснення пострілу? 5) Чи належали надані куля та гільза до одного патрона до моменту пострілу? 6) Чи є досліджуваний об'єкт вогнепальною зброєю? 7) Яким способом було виготовлено предмет, вилучений у підозрюваного? 8) До якого типу, моделі, системи та калібру належить надана зброя? 9) Чи є боєприпасом наданий на дослідження патрон? 10) Для якої саме зброї (типу, моделі, системи, калібру) призначений патрон, вилучений у підозрюваного (під час огляду/обшуку тощо)? 11) Чи можливе випадкове здійснення пострілу з наданої зброї без натискання на спусковий гачок (наприклад, при падінні на тверду поверхню)? 12) Чи відповідає досліджуваний предмет критеріям холодної зброї? 13) Чи виготовлений цей предмет промисловим способом, кустарним методом або ж у саморобний спосіб? 14) Чи зазнав досліджуваний зразок зброї будь-яких модифікацій або переробки?¹. Ці питання є стандартними для експертного дослідження і спрямовані на точне визначення характеристик вилучених предметів у межах кримінального провадження.

Також протягом останніх двадцяти років питання призначення експертиз вибухових пристроїв у кримінальних провадженнях різних категорій набуло особливої актуальності. Це зумовлено як зростанням кількості боєприпасів і вибухових речовин серед цивільного населення, так і підвищенням рівня обізнаності громадян щодо їх виготовлення, що в

¹ Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (зі змінами та доповненнями) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 25.02.2025); Особливості підготовки матеріалів для призначення судових експертиз: навч. наочн. посіб. для працівників правоохоронних органів / О. П. Угровецький та ін. Харків: ХНДІСЕ; Промінь, 2019. С. 40-41.

умовах воєнного стану лише посилює загрозу використання вибухових пристроїв у кримінально-протиправній діяльності. Ці пристрої та засоби фігурують і в кримінальних правопорушеннях, пов'язаних із домашнім насильством. Відтак, коли під час слідчих (розшукових) дій вилучено об'єкти, котрі можуть бути вибуховими пристроями або його елементами (після детонації, вибуху тощо), доцільним є проведення відповідної експертизи. Вона дозволяє визначити спосіб виготовлення вибухового пристрою, його конструктивні особливості, характеристики окремих частин і складових. У разі, якщо вибуховий пристрій використано і це призвело до вибуху, на вирішення експерта можуть бути поставлені такі питання:

- який саме тип вибуху відбувся;
- до якої класифікаційної категорії належить застосований пристрій;
- яка потужність вибуху та скільки вибухової речовини використано;
- чи мав підозрюваний навички щодо створення саморобного вибухового пристрою та приведення його в дію. Однак варто зауважити, що вибухові пристрої, хоча і стають знаряддями злочину, поки що є радше винятком, а не типовим засобом учинення кримінальних правопорушень у цій категорії. Найчастіше суб'єктами злочину застосовуються боеприпаси та вогнепальна зброя.

Недостатньо висвітлено в літературі проблематику призначення експертизи нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів. Доволі часто вчинення домашнього насильства або кримінальних правопорушень, пов'язаних із ним супроводжується застосування легкозаймистих рідин. Як слушно вказують, підпал є не тільки способом реалізації злочинного умислу, в й одним зі способів приховування слідів, залишених на місці події¹.

Якщо кримінальне правопорушення, пов'язане з домашнім насильством, учинено із застосуванням легкозаймистих рідин і на місці події відбулася пожежа, то на дослідження експерту направляються всі вилучені предмети зі слідами кіптяви, пожежне сміття, вилучене під час огляду місця події тощо. Типовими запитаннями, котрі виносяться на розв'язання експерта в цій ситуації є такі: «1) Чи належать надані на дослідження об'єкти до нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів? Якщо так, то до яких саме? 2) Чи є на наданих на дослідження об'єктах сліди нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів, легкозаймистих або горючих рідин (у залишках, вилучених на місці пожежі чи змивах, відібраних у особи)? 3) Чи мають надані на дослідження зразки нафтопродуктів спільну родову, групову належність та чи складали раніше єдиний об'єм (єдину масу)?»².

Якщо кримінальне правопорушення, пов'язане з домашнім насильством, учинено із застосуванням легкозаймистих рідин і на місці події відбулася пожежа, то на дослідження експерту направляються всі вилучені предмети зі слідами кіптяви, пожежне сміття, вилучене під час огляду місця події тощо. Типовими запитаннями, котрі виносяться на розв'язання експерта в цій ситуації є такі: «1) Чи належать надані на дослідження об'єкти до нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів? Якщо так, то до яких саме? 2) Чи є на наданих на дослідження об'єктах сліди нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів, легкозаймистих або горючих рідин (у залишках, вилучених на місці пожежі чи змивах, відібраних у особи)? 3) Чи мають надані на дослідження зразки нафтопродуктів спільну родову, групову належність та чи складали раніше єдиний об'єм (єдину масу)?»².

¹ Вуйма А. Г. Судова експертиза нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів під час розслідування вбивств, пов'язаних з підпалом. *Актуальні питання судової експертизи і криміналістики: матер. міжнар. наук-практ. конф.-полілогу* (м. Харків, 15–16 квітня 2021 р.). Харків: Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2021. С. 125.

² Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 26.12.2012 № 1950/5) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 18.02.2025).

Кримінальне правопорушення, пов'язане з насильством, класифікується як таке, навіть коли його вчинено колишнім із подружжям. Відтак в окремих випадках може виникати потреба у доказуванні факту, що суб'єкт злочину дійсно перебував на місці події, у зв'язку з чим може призначатися дактилоскопічна експертиза – експертиза слідів рук. Основним її завданням є ідентифікація особи за залишеними нею слідами рук. Водночас поряд із ідентифікаційними завданнями, можливості останньої полягають також і у вирішенні низки діагностичних завдань, пов'язаних із установленням механізму слідоутворення, особливостями слідоутворюючого об'єкта (руки особи), котрий залишив сліди, інші його характеристики¹.

Для проведення експертизи слідів рук можуть бути надані такі об'єкти та порівняльні зразки:

- 1) предмети, на яких імовірно залишилися сліди папілярних ліній особи;
- 2) об'єкти зі слідами папілярних ліній, які залишаються на поверхні, але ще не вилучені;
- 3) дактилоскопічні плівки або інші матеріали (липкі, полімерні), що містять перенесені сліди папілярних ліній;
- 4) зліпки, отримані з об'ємних слідів папілярних візерунків;
- 5) кисті рук, стопи ніг або їх фрагменти, на яких збережено папілярні лінії;
- 6) зображення папілярних ліній, що містяться у матеріалах експертиз (наприклад, у висновках експертів чи ілюстративних таблицях);
- 7) відбитки, зафіксовані в оригіналах дактилокарт та інших подібних документах².

Висновки. Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством апробованим є використання спеціальних знань у процесуальних формах. Не слід обмежуватися під час збирання доказів, використанням традиційних форм залучення експерта, зокрема, для проведення судово-медичних, психологічної і судово-психіатричної експертизи. Важливу роль у вирішенні тактичних завдань розслідування відіграють криміналістичні експертизи. Найбільш поширеними серед них є: експертиза зброї, слідів і обставин її використання, експертиза слідів рук (дактилоскопічна), вибухотехнічна експертиза, експертиза нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів, деякі види біологічних експертиз. Доцільність призначення окреслених видів судових експертиз передусім обґрунтована типом завдань, котрі покладаються на вирішення експерта, особливостями слідчої ситуації і механізмом кримінально-протиправної діяльності.

Призначення окреслених видів експертиз має відбуватися своєчасно,

¹ Кунтій А. І. Методика розслідування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2016. С. 152.

² Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6. «Дактилоскопічні дослідження» / укл. І. І. Жолтанська та ін. Київ : ДНДКЦ МВС України, 2014. 119 с.

адже матеріали та сліди, що направляються на дослідження експертів, можуть піддаватися впливу низки зовнішніх чинників (оточуючого середовища), а отже, відтермінування їх призначення недоцільне. Подальші дослідження доцільно зосередити на виявленні типових помилок, яких припускається сторона обвинувачення при призначенні таких експертиз у процесі розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва Г. К. Використання спеціальних знань у розслідуванні домашнього насильства в умовах змагального кримінального процесу. *Організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству: реалії та перспективи*: матеріали круглого столу (м. Запоріжжя, 31 травня 2019 р.). Запоріжжя: КПУ, 2019. С. 10–14.
2. Бабкіна О. П., А. С. Ткачов, Данильченко С. І. Правові та судово-медичні аспекти домашнього насильства в Україні. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020. № 4. Том 5. С. 336–342.
3. Вуйма А. Г. Судова експертиза нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів під час розслідування вбивств, пов'язаних з підпалом. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики: матер. міжнар. наук-практ. конф.-полілогу (м. Харків, 15-16 квітня 2021 р.). Харків: Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2021. С. 125–126.
4. Гонтаренко В. П. Досудове розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством: дис. ... д-ра філософії: 081 Право. Харків, 2024. 251 с.
5. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (зі змінами та доповненнями) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 13.03.2025).
6. Іщенко Т. В. Розслідування домашнього насильства : дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ. 2021. 247 с.
7. Кунтій А. І. Методика розслідування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 220 с.
8. Методика дактилоскопічної експертизи. Експертна спеціальність 4.6. «Дактилоскопічні дослідження» / укл. І. І. Жолтанська та ін. Київ : ДНДКЦ МВС України, 2014. 119 с.
9. Мотлях О. І., Іщенко Т. В. Специфіка призначення судово-психіатричних експертиз у розслідуванні домашнього насильства. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 2. С. 212–215.

10. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. Наказом Міністерства юстиції України 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 26.12.2012 № 1950/5) // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 18.02.2025).

11. Особливості підготовки матеріалів для призначення судових експертиз: навч. наочн. посіб. для працівників правоохоронних органів / О. П. Угровецький та ін. Харків: ХНДІСЕ; Промінь, 2019. 180 с.

12. Павлова Н. В. Роль спеціаліста у проведенні допиту малолітньої особи, постраждалої від насильства. *Криміналістичний вісник*. 2020. Т. 34. № 2. С. 7–16.

13. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 13.03.2025).

14. Савченко І. О., Бабич С. Л., Ускіла Р. Деякі питання судової психологічної експертизи потерпілих від домашнього насильства (оглядова стаття). *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2020. Вип. 22. С. 538–554. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2020.43>

15. Слухаєнко Ю. М. Методика розслідування домашнього насильства: дис. ... д-ра філософії: 081 Право. Кропивницький, 2023. 213 с.

16. Шаповал К. А. Методика розслідування вбивств, вчинених у зв'язку з домашнім насильством: дис. ... д-ра філософії: 081 Право. Харків, 2023. 224 с.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2025

Vlada Ol. HUSIEVA,

Doctor of Science in Law, Professor

(*Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine*),

Anhelina Ol. SALNIKOVA,

Postgraduate Student

(*National Scientific Center «Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute» Ministry Justice of Ukraine, Kharkiv, Ukraine*)

FORENSIC EXPERTISE IN PROVING DOMESTIC VIOLENCE

The article substantiates that domestic violence can serve as a trigger for the commission of more serious criminal offenses. In addition to the direct qualification under Art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine, it often precedes the commission of crimes related to physical violence, kidnapping, intentional murder, incitement to suicide, sexual crimes and even criminal offenses against property. Therefore, in their proof, procedural forms of using special knowledge play an important role, among which forensic examinations occupy a priority

place. Based on the generalization of theoretical provisions and the generalization of empirical data, it was found that the most common among them are: examination of weapons, traces and circumstances of their use, examination of handprints (dactyloscopic), explosives examination, examination of petroleum products and fuels and lubricants, some types of biological examinations. The expediency of assigning the outlined types of forensic examinations is primarily justified by the type of tasks that are entrusted to the expert, the peculiarities of the investigative situation and the mechanism of criminal and illegal activity. It is substantiated that the assignment of the outlined types of examinations should be timely, because the materials and traces sent for examination by experts may be influenced by a number of external factors (environment), and therefore, postponing their assignment is inappropriate. The prospects for further scientific research in the context of the scientific development of the researched issues are outlined.

Key words: *evidence, substantiation, criminal procedural activity, specialist's opinion, expert's opinion, due legal procedure, forensic examination.*